

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Achtergronden en doelstellingen

Voor u ligt het Handboek FIRM*. FIRM staat voor *Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode*.

FIRM is in 2005 ontwikkeld ter vervanging van RAST van De Nederlandsche Bank en MARS van de Pensioen- & Verzekeringkamer. FIRM is een geïntegreerde methode voor de analyse van risico's bij alle typen instellingen die onder prudentieel toezicht van De Nederlandsche Bank NV (DNB) vallen. Doelstellingen bij de totstandkoming van FIRM waren dat de nieuwe risicoanalysemethode:

- toepasbaar moet zijn voor alle typen onder DNB toezicht vallende instellingen;
- de mogelijkheid moet bieden om gemengde financiële conglomeraten in hun geheel te beoordelen;
- waar mogelijk aansluit bij actuele ontwikkelingen in wet- en regelgeving, zoals Basel II en FTK;
- een expliciete relatie met de toezichtdoelstellingen, die DNB bij wet zijn opgedragen, dient te kennen;
- een gerichte ondersteuning bij het planningsproces moet bieden, zowel binnen instellingen als over instellingen heen;
- een goede basis dient te bieden voor interne en externe verantwoording omtrent de uitgevoerde toezichtwerkzaamheden.
- de onderlinge vergelijkbaarheid van risicoanalyses dient te bevorderen door een meer eenduidige en minder persoonsafhankelijke analyse;
- dient te worden ondersteund door een eigentijdse gebruikersapplicatie;
- tot voldoende onderscheidend vermogen binnen groepen van onder toezicht staande instellingen moet leiden, om op een zinvolle wijze een planning op te kunnen baseren.

Bovenstaande doelstellingen zijn gerealiseerd met de oplevering van de risicoanalysemethode FIRM, zoals beschreven in dit **Handboek FIRM** en zoals ondersteund door de **FIRM-applicatie**.

1.2 Risicogebaseerd toezicht

Risicogebaseerd toezicht is het mechanisme waarmee de toezichthouder zijn beperkte capaciteit zo effectief mogelijk op het onder toezicht staande domein kan inzetten. Bij risicogebaseerd toezicht worden de schaarse toezichtmiddelen gericht ingezet op de plaatsen waar de risico's het grootste *zijn of worden verondersteld*.

Risicoanalyse als instrument staat centraal binnen de reguliere werkzaamheden van de toezichthouder. Het risicoprofiel van instellingen en organisatieonderdelen wordt door middel van onderzoeken, lopend toezicht en analyses op een gestructureerde wijze in kaart gebracht en binnen de FIRM-applicatie vastgelegd. Hierdoor wordt een zinvolle onderlinge vergelijking mogelijk, die weer de basis vormt voor de planning van een doorlopende cyclus van toezichtwerkzaamheden en voor mogelijke interventie bij instellingen.

1.3 Samenstelling Handboek FIRM

In dit handboek wordt allereerst ingegaan op de wijze waarop de toezichtdoelstellingen van DNB zijn vertaald in uitgangspunten voor de risicoanalyse (hoofdstuk 2: Introductie tot FIRM).

Vervolgens worden de verschillende onderdelen van het risicoanalyseproces stapsgewijs toegelicht:

- de wijze waarop een organisatie wordt ingedeeld in overzichtelijke onderdelen (hoofdstuk 3: Decompositie van de organisatie);
- het gebruik van kengetallen en kenmerken om het onderscheidend vermogen tussen instellingen onderling te verhogen (hoofdstuk 4: Kengetallen en kenmerken);

---

* Copyright, 2005 De Nederlandsche Bank, Amsterdam Nederland

Hoewel de informatie in dit document met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld en DNB van oordeel is dat de informatie een juiste weergave van de stand van zaken is ten tijde van de publicatie daarvan, kan DNB geen garantie geven dat deze informatie juist en/of volledig is en/of blijft. DNB kan geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade als gevolg van het gebruik, het vertrouwen op of acties ondernomen naar aanleiding van informatie uit dit document.

- de definities van risico's en de wijze van analyse (hoofdstuk 5: Analyse van de inherente risico's);
- de wijze waarop de risicobeheersing bij de instelling door de toezichthouder in kaart wordt gebracht (hoofdstuk 6: Analyse van de beheersing);
- de manier waarop vanuit de detailscores wordt gekomen tot scores op instellingsniveau (hoofdstuk 7: Aggregatie);
- de verschillende vormen van rapportages die binnen de FIRM-applicatie kunnen worden aangemaakt (hoofdstuk 8: Rapportages);
- De uitgangspunten die gelden bij het afleiden van een toezichtplanning uit de risicoanalyse (hoofdstuk 9: FIRM en toezichtplanning).

Verder is een handleiding voor het gebruik van de FIRM-applicatie opgenomen (hoofdstuk 10: Handleiding FIRM-applicatie).

In een drietal appendices wordt ondersteuningsmateriaal voor de toezichthouder aangeboden in de vorm van beoordelingscriteria voor inherente risico's, onderbouwing van de binnen de FIRM-applicatie gehanteerde defaultscores voor inherente risico's en beoordelingscriteria voor beheersing.

1.4 Verantwoordelijkheid van de toezichthouder

Om de onderlinge consistentie van risicoanalyses die zijn uitgevoerd door verschillende toezichthouders te bevorderen, zijn er in het Handboek FIRM en in de FIRM-applicatie meerdere handreikingen opgenomen, waarin wordt aangegeven welke scores in welke situaties kunnen worden toegekend. Bovendien zijn, gedifferentieerd naar de verschillende typen instellingen en activiteiten defaultscores voor de hoogte van inherente risico's vastgesteld. Van de toezichthouder wordt verwacht dat hij deze handreikingen tot zich neemt en alleen daar waar hij dit ook wenselijk vindt, volgt. Uitgangspunt van FIRM is dat er een beoordelingskader wordt neergelegd dat van toepassing is op *de gemiddelde instelling*. In de praktijk betekent dit dat bij specifieke instellingen sommige beoordelingsaspecten niet van toepassing zijn of op een andere wijze moeten worden meegewogen, dan in het Handboek FIRM is voorzien. Afwijking van het gemiddelde kán dan plaatsvinden of soms zelfs móet dan ook plaatsvinden.

Van belang voor het kunnen gebruiken van de uitkomsten van de risicoanalyse voor planning en interventie is dat de risicoanalyse *actueel* wordt gehouden. In het *Handboek Kwaliteit Toezichtuitvoering* is voor de verschillende toezichtprocessen aangegeven waar en wanneer binnen het betreffende proces de risicoanalyse dient te worden geactualiseerd.

Toezichtafdelingen of -divisies zullen elk maatregelen hebben getroffen die tot doel hebben de kwaliteit van de uitgevoerde risicoanalyses te waarborgen. Hierbij kan gedacht worden aan het toepassen van een vier-ogenprincipe, teambesprekingen, het uitvoeren van peer-reviews of een namens de Toezichtleiding uitgevoerde *Quality Assurance*. Het valt niet binnen het bestek van dit Handboek FIRM om hier nader op in te gaan.

1.5 Project- en beheersorganisatie

FIRM is totstandgekomen in een projectorganisatie waarin vertegenwoordigers van alle Toezichtdivisies en van de afdeling ICT waren betrokken. Gedurende het project is input vanuit de organisatie gekregen door middel van voorlichtingsbijeenkomsten en inhoudelijke afstemming van specifieke issues met de binnen Toezicht aanwezige experts. De FIRM-applicatie is ontworpen aan de hand van de functionele eisen die binnen het project zijn geformuleerd.

Binnen Toezicht is één van de divisiedirecteuren (thans de divisiedirecteur Toezicht-internationale conglomeraten) aangesteld als *eigenaar* van FIRM en de FIRM-applicatie.

De FIRM-eigenaar wordt ondersteund door het *Expertteam FIRM*. In het Expertteam FIRM zijn vertegenwoordigers opgenomen van alle uitvoerende Toezichtdivisies. De taak van het Expertteam FIRM is om de methode te onderhouden, ondersteuning te bieden aan de gebruikersorganisatie en de in het Handboek FIRM opgenomen risicodefinities, beoordelingscriteria en defaultwaarden actueel te houden.

Voor het dagelijkse beheer van de FIRM-applicatie is binnen Toezicht een *Functioneel applicatiebeheerder* aangesteld. Deze is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de vaste gegevens binnen de FIRM-

applicatie. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan gebruikersrechten, vaste gegevens van instellingen, aanpassingen in defaultwaarden en het onderhouden van risico- en beheersingscategorieën en typen kengetallen en kenmerken.

De technische ondersteuning voor de applicatie zal plaatsvinden via de reguliere *Serviceorganisatie* van de afdeling ICT (Service Desk). Voor inhoudelijke vragen over de *werking* van de FIRM-applicatie wordt echter verwezen naar de in dit handboek opgenomen handleiding, de leden van het Expertteam FIRM of de Functioneel applicatiebeheerder.

1.6 Externe communicatie

Het beleid met betrekking tot het beschikbaar stellen van uitkomsten van de risicoanalyse aan de instellingen zal worden vastgesteld door de leiding van de Toezichtdivisies. Van belang is dat de te verstrekken uitkomsten aan minimale kwaliteitseisen dienen te voldoen. Bovendien zal een goed begrip van de werking van FIRM bij de *instelling* van groot belang zijn voor een juiste interpretatie van deze uitkomsten.

Het Handboek FIRM wordt desgewenst aan onder toezicht staande instellingen ter beschikking gesteld. Bovendien is het Handboek FIRM via de website van DNB voor een ieder te raadplegen. Instellingen kunnen bovendien verzoeken om een demoversie van de FIRM-applicatie. Deze verzoeken zullen centraal, door de *functioneel applicatiebeheerder*, worden uitgevoerd.